

Karin Helms

paisatgista

“L'estètica no és el millor camí per aconseguir un bon paisatge”

Nascuda a París, el 1963, Karin Helms és una de les representants més brillants de la nova generació de paisatgistes francesos. El paisatgisme és una professió de convergències i de transversalitats. Curiosament, la biografia de Karin Helms sembla predisposar-la per treballar en aquest camp. Ella ha crescut i ha estudiat a França, Bèlgica, Itàlia i Dinamarca, i sempre ha intentat absorbir les influències de la cultura de cada lloc. La majoria dels seus projectes han estat relacionats amb l'ordenació urbana. Karin Helms va establir seva pròpia oficina el 1994 i encara li ha quedat temps per dedicar-se a divulgar una professió ara per ara poc coneguda en revistes com Pages Paysages o La Feuille du Paysage. El 1998 va ser nomenada secretària general de la Fundació Europea per a l'Arquitectura del Paisatge, i des del 1999 és responsable del Taller de Projectes de l'Escola Nacional Superior del Paisatge, a Versalles.

– Un bon paisatgista ha de tenir coneixements de biologia?

Un paisatgista és un generalista. Hi ha moltes maneres d'arribar a ser-ho. Nosaltres, a l'Escola de Versalles, n'hem proposat una que és molt semblant a la que han adoptat els nord-americans per aprendre música, que és, no a través del solfeig, sinó tocant els instruments. Passat al nostre terreny, això consisteix a anar a uns indrets amb uns problemes concrets i intentar posar-los en relació entre ells per donar-los un sentit en el seu context, trobant la seva història i la seva geografia. Evidentment, per fer-ho cal tenir coneixements específics. Tots els paisatgistes que entren a la nostra escola han de tenir una formació prèvia d'un mínim de dos anys, ja sigui d'arquitectura, filosofia o biologia. Personalment, jo sóc biòloga.

– I això l'ajuda...

Sí, és clar. Quan em trobo en un indret determinat, de seguida conec el tipus de sòl, només veient les plantes que espontàniament hi creixen. Això em permet evitar errors a l'hora de triar les espècies, sobretot si s'ha de tenir en compte el manteniment posterior. L'ideal és poder disposar de molts diners per arreglar l'indret i gastar-ne el mínim en el manteniment posterior.

– Em parlava abans de biòlegs, arquitectes i filòsofs; finalment, d'aquest grup heterogeni, en surten paisatgistes. Com funciona aquest procés?

Aquesta és la gràcia, aquesta transversalitat de coneixements que trenca els motlles establerts i que fa que, a través del treball en tallers, aquestes persones de diferents formacions entrin en contacte i s'enriqueixin mútuament. En el fons, el

paisatgisme, com el concebem nosaltres, és molt empíric. És en els darrers anys dels estudis quan comencem a teoritzar. Com podríem fer-ho abans si no en sabem prou? Un cop els estudiants han après a fer, aleshores troben els conceptes, i aquí hi intervé la filosofia.

– Una de les disciplines que vostè ha estudiat més és la fitosociologia. En què consisteix?

Literalment, significa la sociologia de les plantes, o, per dir-ho més planerament, com es comporten les plantes entre elles. Per exemple, com les arrels d'una planta ofeguen la del costat, com una espècie colonitza més de pressa un terreny. És una mica semblant a la competitivitat entre les persones, però en un temps més lent, és clar. En un moment donat de la meua formació em vaig parar a pensar i em vaig adonar que aquest coneixement científic em per-

metia saber què plantar i on, però només em donava un paràmetre.

– Un paràmetre?

Sí, i veurà per què. Quan jo era petita, el 1976, vivia a Itàlia, molt a prop de Seveso, quan va passar la gran catàstrofe del núvol tòxic. Jo la vaig patir, com tots els habitants de la zona. Anys més tard, en el lloc més afectat es van haver d'enderrocar les cases i treure la terra fins a una profunditat de 40 cm per eliminar les restes tòxiques. Jo estava aleshores a la Universitat Estatal de Milà i se'ns va fer l'encàrrec, a alguns professors i estudiants de biologia, de treballar sobre la idea de fer un parc precisament a la zona més castigada perquè ajudés a superar emocionalment la catàstrofe. Vam fer una maqueta amb molta il·lusració, combinant tan bé com fos possible la vegetació. Però quan la gent que havia viscut allà la va veure va dir: "Però, i les nostres cases? On és la memòria del nostre paisatge?" No reconeixien res. Ara em faria vergonya ensenyar la maqueta! Vam aprendre la lliçó: no es pot considerar només un paràmetre per crear un paisatge.

– Aquella lliçó la va fer passar de la biologia al paisatge?

Per complet. I ara, amb el pas del temps, m'adono que cada cop més la majoria de professionals, que solen ser especialistes, treballen només amb un paràmetre.

– Cal tractar, doncs, la complexitat?

Efectivament. En els espais periurbans, on la fragmentació i la convivència d'elements rurals i urbans és la norma, cal valorar i conèixer alhora diferents paràmetres. L'hidròleg o l'enginyer coneixen molt els seus, però no n'hi ha prou si es vol fer una intervenció global.

– Parlem sovint del paisatge en termes de bellesa. L'estètica no ho és tot?

El que nosaltres ens plantejem és com valoritzar un indret, com fer que sigui un paisatge compartit per tothom. L'estètica no és el millor camí per aconseguir-ho. Tots ens vestim de manera diferent, a tots

ens agraden estètiques diferents. En canvi, potenciar la geografia i la història d'un indret és una cosa que tothom pot entendre. Per exemple, si un terreny és accidentat, aquest és el seu valor, i amb una petita intervenció es pot subratllar. No es tracta de fer coses grandioses. La di-

– El paisatgista és un professional reconegut com a tal?

No. La professió té un problema de reconeixement perquè és molt jove. El paisatgista, tal com l'entem avui, no existia després de la guerra a França. Els paisatgistes eren mers reproductors i cuidadors de

El que nosaltres ens plantejem és com valoritzar un indret, com fer que sigui un paisatge compartit per tothom

viša seria: poca abstracció i molta concreció.

– Vostès recuperen, de vegades, espais degradats en tots els sentits, físicament i socialment. Pot arribar a ser el paisatgista un agent de canvi social?

Rotundament, no. Això correspon als polítics. Per fer canvis d'aquest tipus cal conèixer molt profundament la gent del lloc, i els paisatgistes funcionem a la inversa. Nosaltres arribem al lloc, veiem la gent, l'escoltem, i amb tot això provem de trobar una resposta, però ens cal un cert distanciament per treballar amb llibertat, que, en la nostra professió, és la forma de fer-ho encertadament. El canvi el podem portar a un indret; ara, el canvi social em sembla excessiu.

– Quina és la relació del paisatgista com a creador amb les condicions d'un ecosistema?

Conèixer les condicions ecològiques d'un lloc és una garantia d'èxit per a un projecte. Un exemple el tenim a la ciutat de Nîmes, on les inundacions són freqüents. A causa d'això s'ha obligat a fer les entrades dels nous edificis públics a 60 cm del nivell del carrer. El que, en principi, pot semblar una nosa per al paisatgista acaba convertint-se en una oportunitat de crear nous dissenys de jardins d'aigua que s'inunden eventualment. Per al paisatgista, els problemes ecològics poden esdevenir grans avantatges. Mai s'ha d'anar en contra de la natura; si no, estàs abocat al fracàs.

models històrics. No volien saber res dels nous espais contemporanis que naixien. Per entendre'ns, tenien cura d'un castell i del jardins que l'envoltaven. És als anys 80 que es comença a prendre consciència que els espais que plantegen problemes són els que s'han generat en les últimes dècades i per això són precisament més interessants.

– A França, qui és el responsable del paisatge?

L'Estat central ho controla tot, a través dels Plans d'Ocupació del Sòl; d'aquesta manera es decideix, per exemple, com s'ha d'estendre una ciutat, i, aquí, els enginyers hi tenen molt a dir.

– I com ho fan?

Malament. Aquests plans són una catàstrofe.

– Però, què diu ara? Si viatjant per França es percep un paisatge molt cuidat. Tenim, doncs, una falsa impressió?

No li negaré que els enginyers francesos saben fer unes carreteres estupendes, de les millors del món, però apliquen els mateixos criteris per fer barris, places i espais urbans. Aleshores, donen un tractament igual a coses que han de ser diferents. Com a resultat, tenim un paisatge massa homogeni.

– És un paisatgisme cartesià, aquest?

Sí, perquè els francesos són així: cartesians.

Albert Punsola